

Mgr. Jiří Bílek, Ph.D.

Ovzduší na českopolském pohraničí Trajektorie PM10 ve Slezsku

Situace v MSK a Ostravě

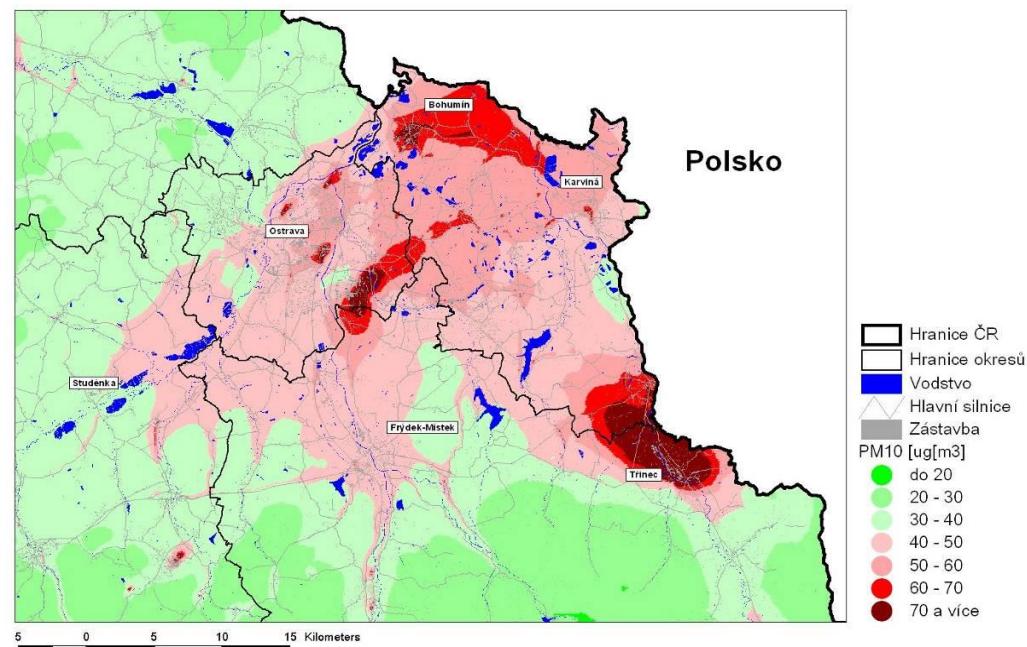
V kraji 3 "špinavé" oblasti:

- Ostravsko
- Karvinsko/Bohumínsko
- Třinecko

Stav

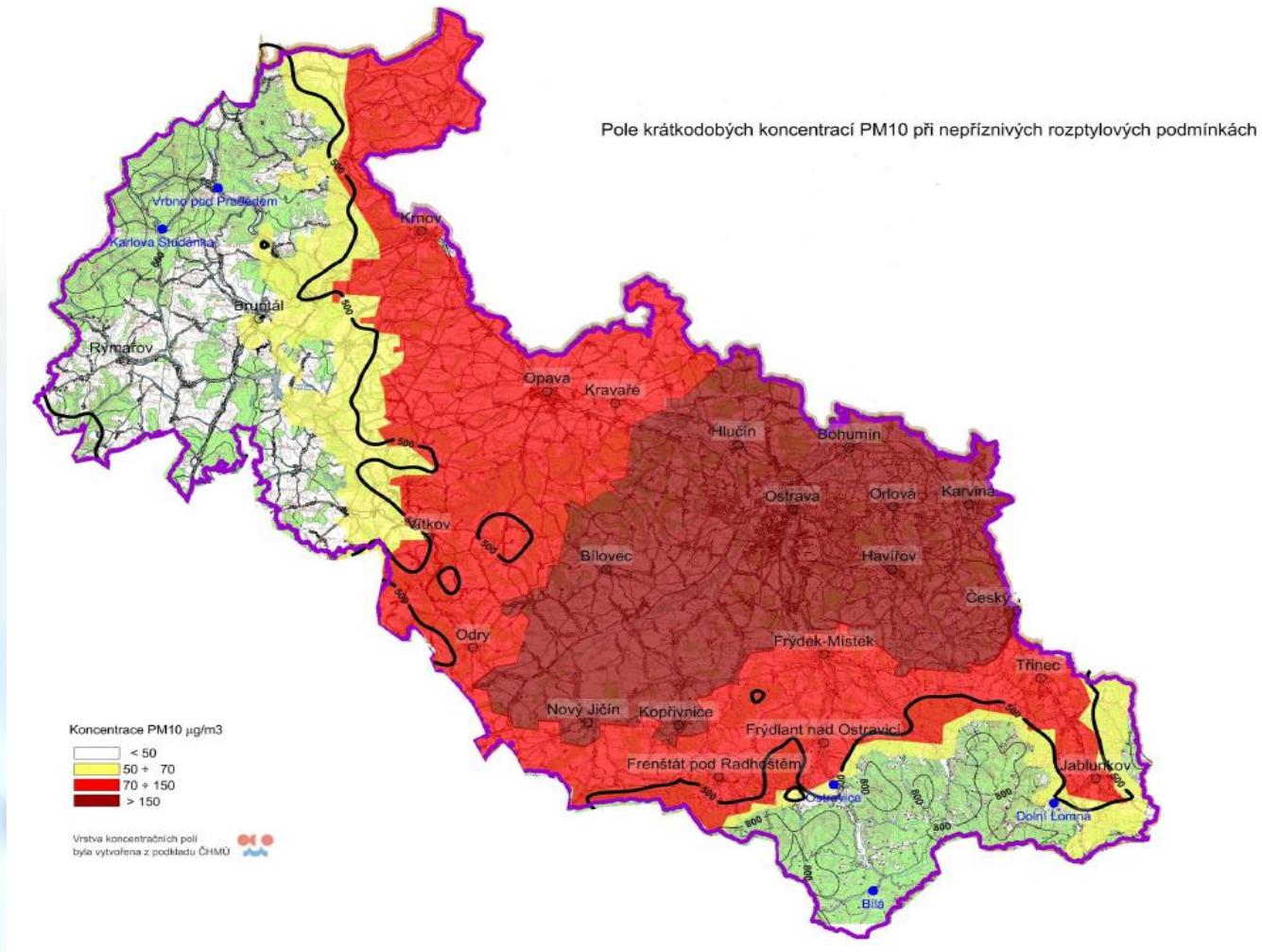
- Dlouhodobě překračovány imise PM10 a BaP
- Vysoká koncentrace všech typů zdrojů
- Charakteristická slezská zástavba
- Moravská brána
- Časté smogové situace

Průměrné roční koncentrace PM10 - výřez území Moravskoslezského kraje
Celková imisní situace 2006

Emisně imisní model/ Zdroj: ZÚ Ostrava, Město Ostrava

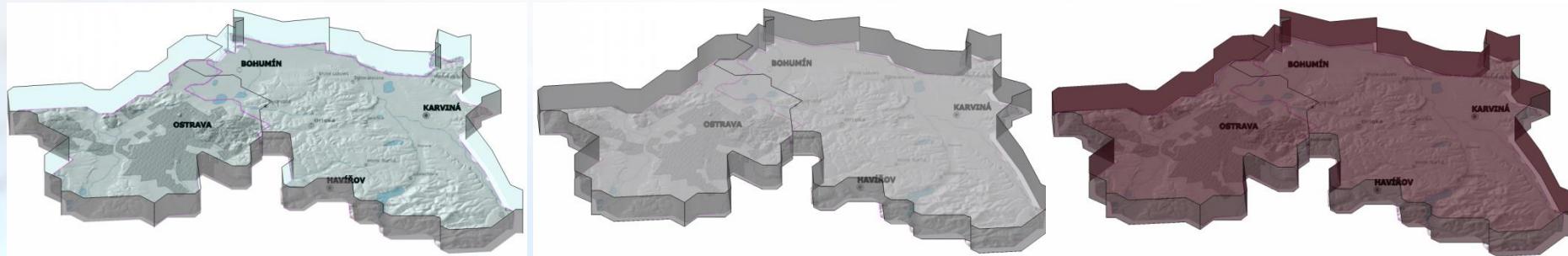
Čistá oblast a smog

Imisní model/ Zdroj: Město Ostrava, studie "Ozdravné pobytu"

Box model

BOX model popisuje časovou závislost emise-imise v době kdy v důsledku nízké rychlosti větru a inverzního zvrstvení nedocházelo k horizontálnímu ani vertikálnímu rozptylu částic mimo okresy Ostrava a Karviná. Pro emise částic z plochy obou okresů 330 kg/h a výšku inverze 200m potom platí

Oba okresy: Výchozí: $c_{PM10} = 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ + 24h: $c_{PM10} = 107 \mu\text{g}/\text{m}^3$ + 48h: $c_{PM10} = 114 \mu\text{g}/\text{m}^3$

OSTRAVA: Výchozí: $c_{PM10} = 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ + 24h: $c_{PM10} = 149 \mu\text{g}/\text{m}^3$ + 48h: $c_{PM10} = 249 \mu\text{g}/\text{m}^3$

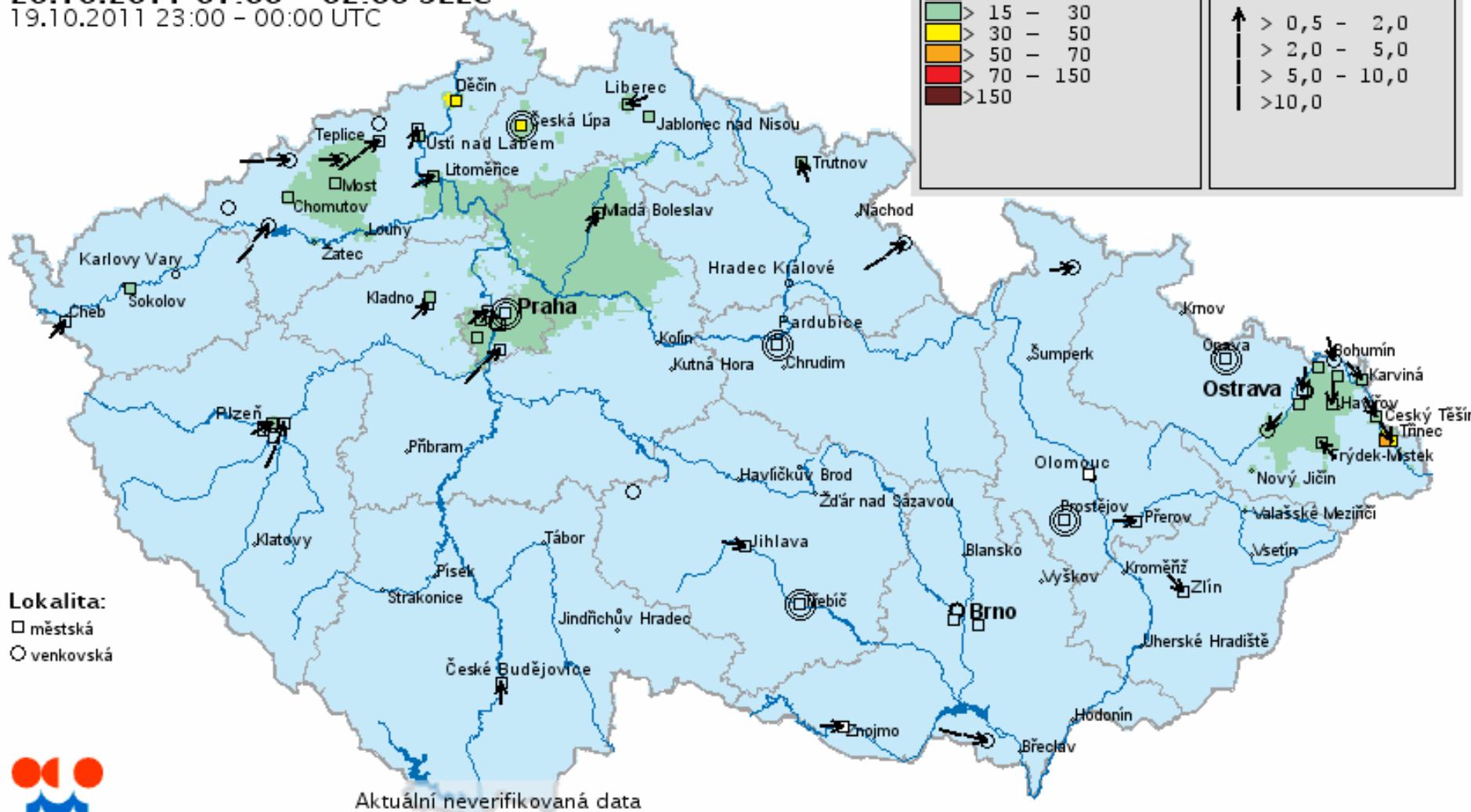
Vznik a průběh smogové situace

PM₁₀ – částice PM10

Hodinový průměr

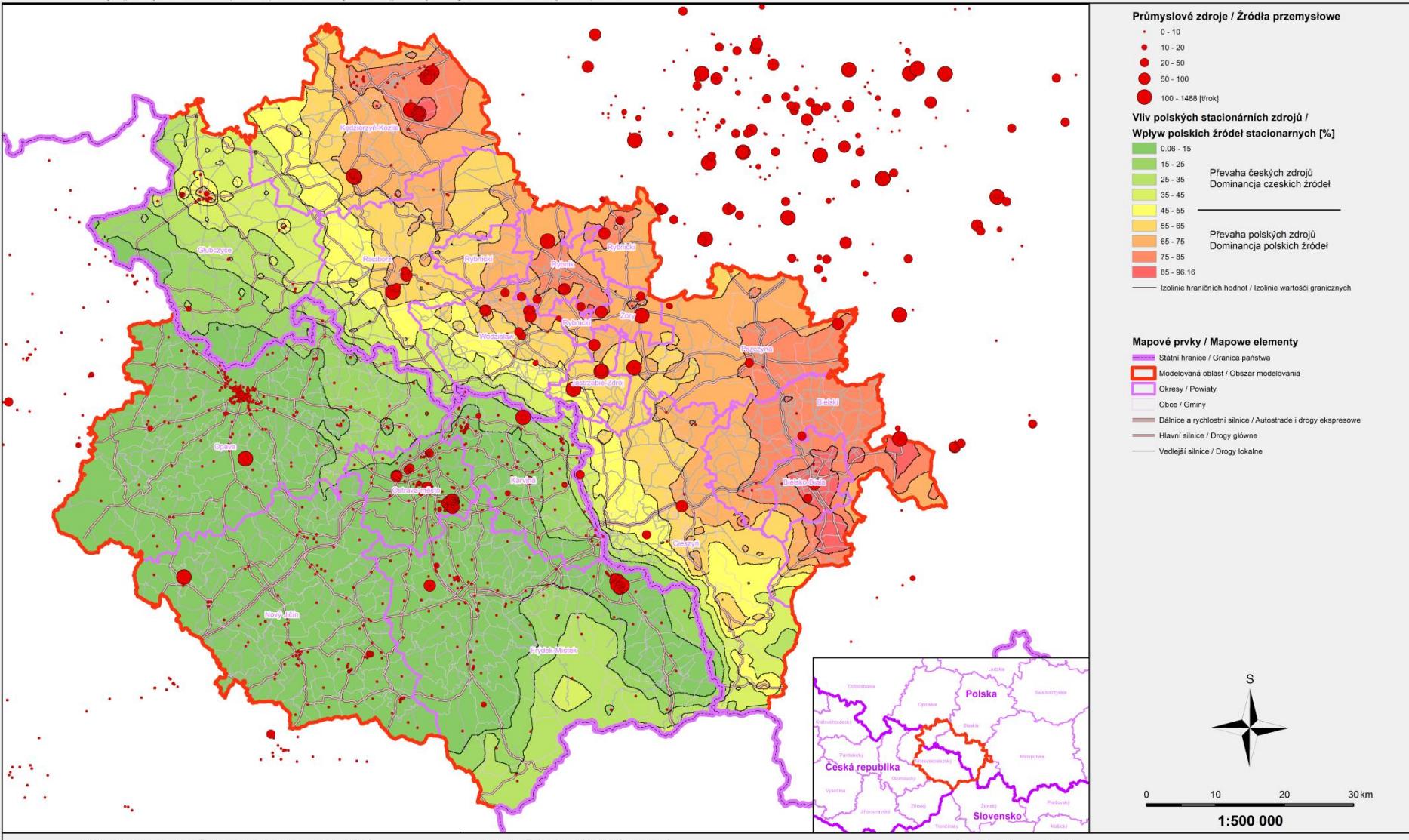
20.10.2011 01:00 – 02:00 SELČ

19.10.2011 23:00 – 00:00 UTC

SROVNÁNÍ VLIVU ČESKÝCH A POLSKÝCH ZDROJŮ ZNEČIŠŤOVÁNÍ OVZDUŠÍ / PORÓWNANIE WPŁYWU CZESKICH I POLSKICH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA

Stacionární zdroje (průmysl a lokální topeníšť) / Źródła stacjonarne (przemysł i ogrzewanie domestyczne), 2006

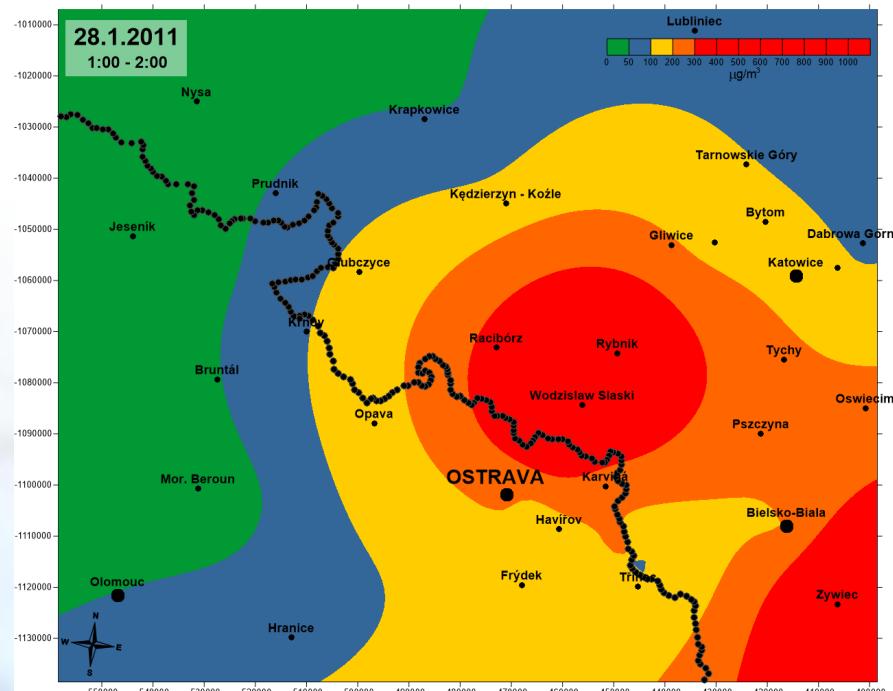
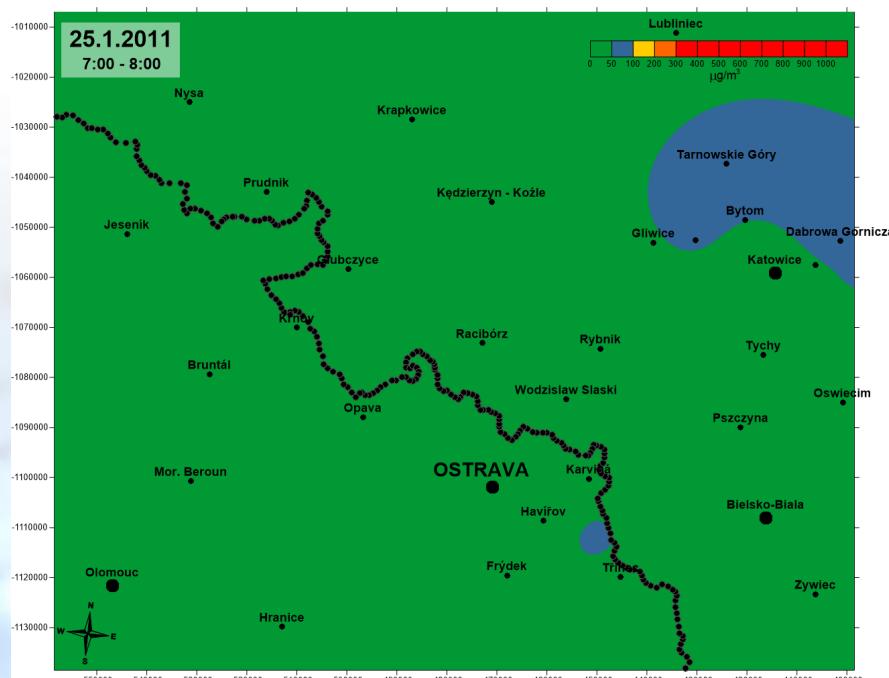

Odborný odbor: Doc. Ing. Petr Jančík, Ph.D., RNDr. Jan Bittu Ph.D., Ing. Irena Pavliková,
Ing. Marta Pukovcová, Ing. Daniel Hladký
(Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava)
Fakulta metalurgie a materiálového inženýrství
Katedra ochrany životního prostředí v průmyslu)

Lektori: Mgr. Jiří Bilek (Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě)
Mgr. Libor Černíkovský (Český hydrometeorologický ústav)
Dr. Leszek Chłodnicki (Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej)
Dr. inż. Krzysztof Klejnowski (Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk)
Dr. Kryštof Skubáč (Glavný Inštitút Górnictva)
Vydal: VŠB-TU Ostrava, Fakulta metalurgie a materiálového inženýrství
Vydáno: 2012

Mapový podklad: ZABAGED
ArcCR
RSO
a další
Souřadnicový systém: S-JTSK
Formát a rozlišení mapy: A3, 300 dpi

Neexistují hranice

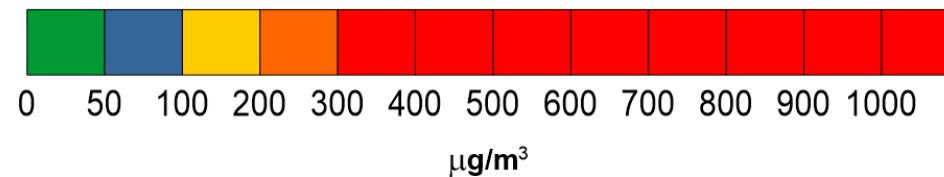

Model využívá data z 42 stanic (16 v Polsku)
Hodinové koncentrace PM10
Zásadní rozdíl mezi topnou a netopnou sezónou

Imisní model/ Zdroj: Město Ostrava, studie "Mapy znečištění"

Projekt vizualizace transpotru znečištění v Ostravsko - Katovické průmyslové oblasti

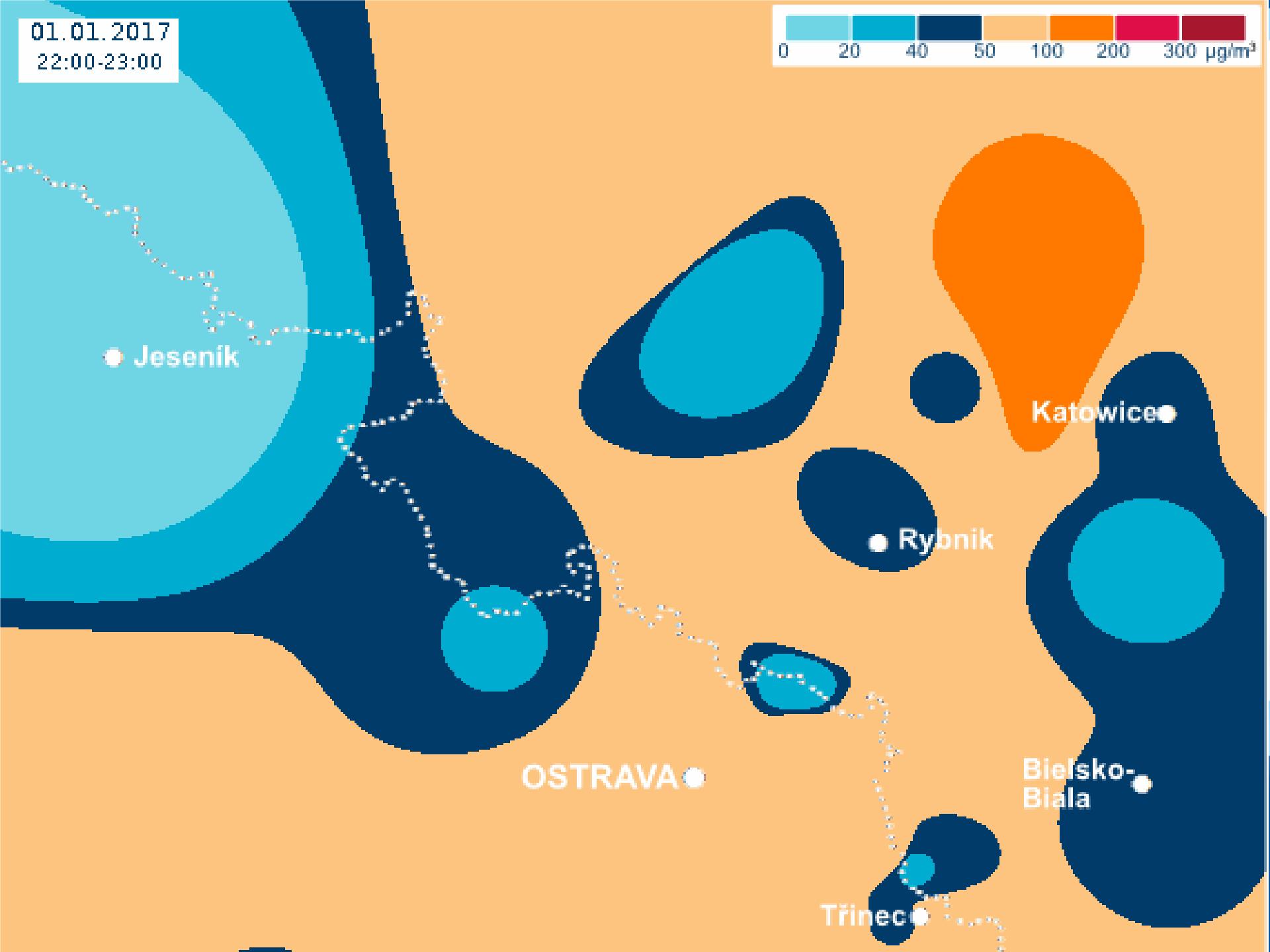
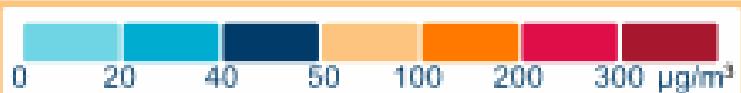
Den 31.1.2011

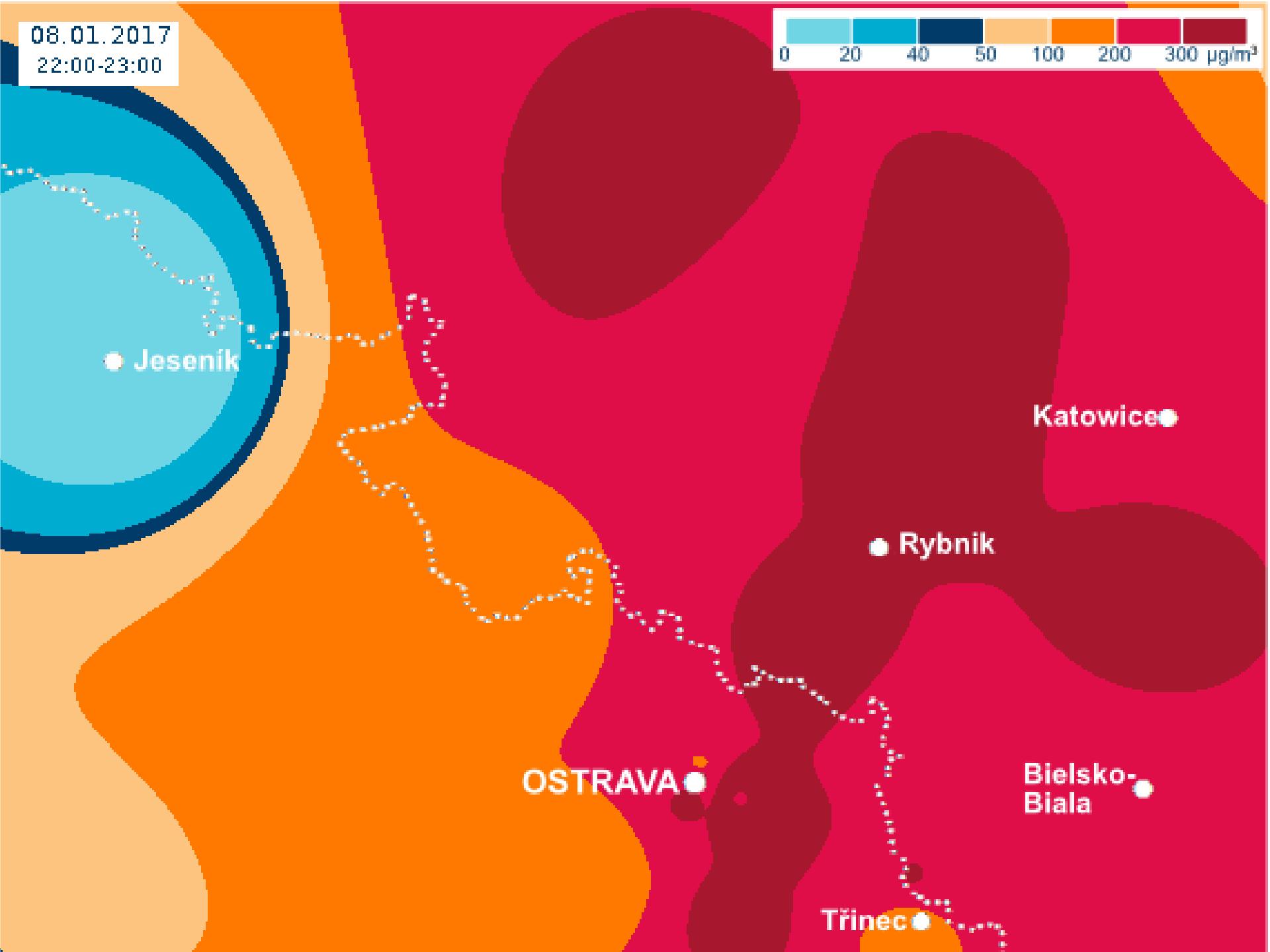
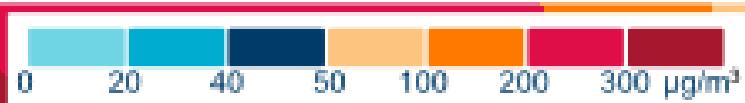
- █ oblast s imisní koncentrací PM₁₀ do 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
- █ oblast s imisní koncentrací PM₁₀ v rozmezí 50 - 100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
- █ oblast s imisní koncentrací PM₁₀ v rozmezí 100 - 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
- █ oblast s imisní koncentrací PM₁₀ v rozmezí 200 - 300 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
- █ oblast s imisní koncentrací PM₁₀ vyšší než 300 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

01.01.2017

22:00-23:00

08.01.2017
22:00-23:00

Počet obyvatel: **1,22 mil.**

Průměrná hustota osídlení: **224 ob./m²**

Hrubá mzda: **22 905 Kč**

Nezaměstnanost: **9,9 %**

Tržby výrobního průmyslu: **148 mld. Kč**

Počet zaměstnanců: **540479**

Moravskoslezský kraj

Počet obyvatel: **4,64 mil.**

Průměrná hustota osídlení: **376 ob./m²**

Hrubá mzda: **23 272 Kč**

Nezaměstnanost: **9,9 %**

Tržby výrobního průmyslu: **1084 mld. Kč**

Počet zaměstnanců: **1263327**

Slezské vojvodství

Význam největších průmyslových zdrojů v regionu - segment metalurgie

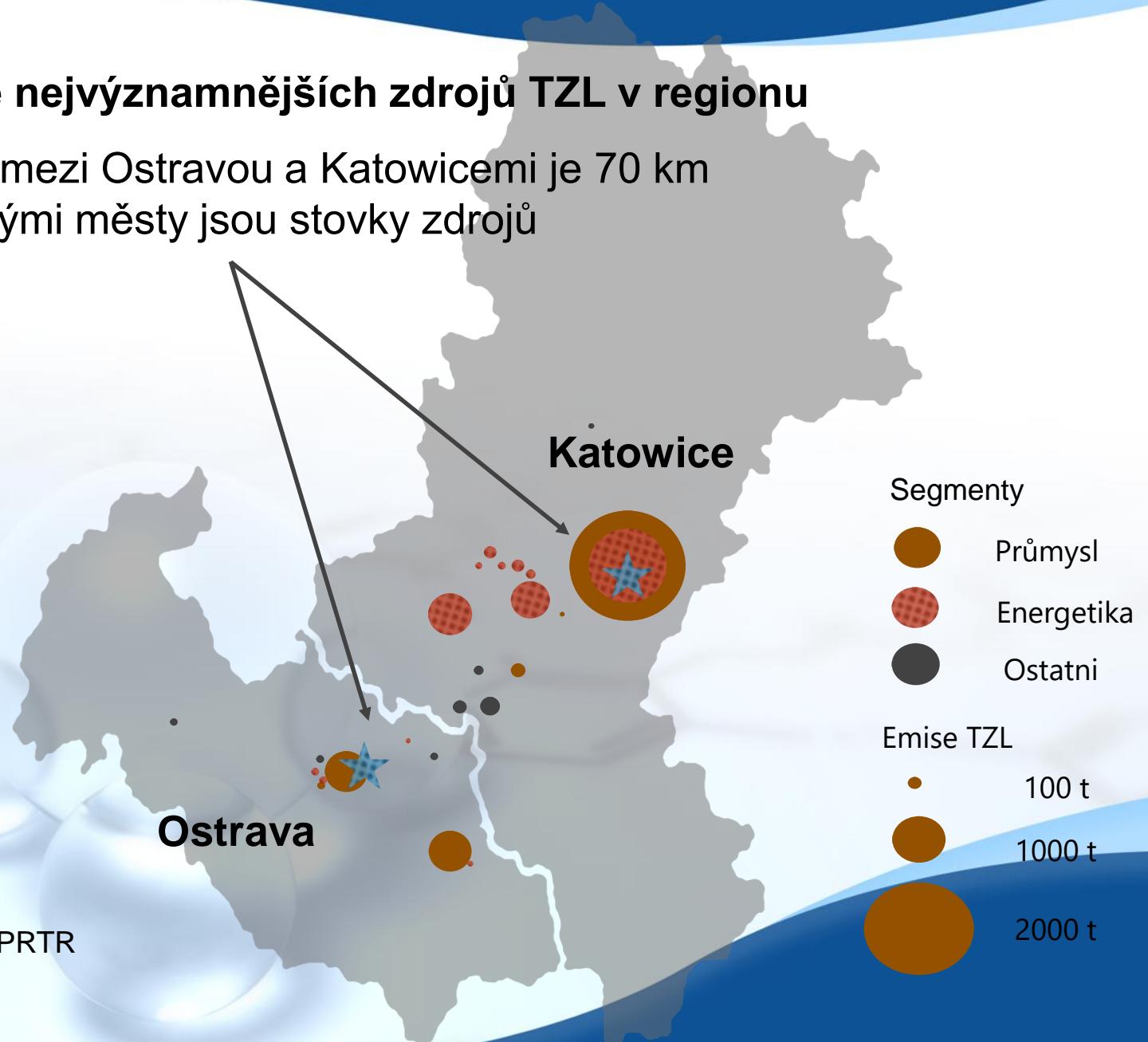
Název	lokalita	emise TZL (podíl v %)
ArcelorMittal Poland S.A.	Dąbrowa Górnica	51,9
ArcelorMittal Poland S.A.	Sosnowiec	2,3
Huta "Łaziska" S.A. w upadłości układowej	Łaziska Górne	6,2
ArcelorMittal Ostrava a.s.	Ostrava	19,2
TŘINECKÉ ŽELEZÁRNY, a. s.	Třinec	18,8
EVRAZ Vítkovice	Ostrava Vítkovice	1,2
VÍTKOVICE HEAVY MACHINERY a.s., Závod 3	Ostrava Vítkovice	0,5

Data čerpána z EAE, E-PRTR

Lokalizace nejvýznamnějších zdrojů TZL v regionu

vzdálenost mezi Ostravou a Katowicemi je 70 km
mezi krajskými městy jsou stovky zdrojů

LOKÁLNÍ TOPENIŠTĚ

parametr	Vojvodství Slezské	Moravskoslezský kraj
počet domácností	1713100	195670
ve městech (nad 10 tis.)	1402000	76385
počet kotlů	více než 350000*	55000
počítané emise (t)	6500*	1587

* přepočet z národních statistik

Urząd Statystyczny w Katowicach <http://katowice.stat.gov.pl>

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego <http://www.slaskie.pl>

Główny Urząd Statystyczny <http://stat.gov.pl>

ČSÚ - Český statistický úřad <http://www.czso.cz/>

Moravskoslezský kraj <http://www.kr-moravskoslezsky.cz>

DOPRAVA

rok 2012	Vojvodství Slezské	Moravskoslezský kraj
kilometrová síť	21362	3454
vozidel	2715973	612473
z toho osobních	2206900	468433
emise TZL (podíl v regionu %)	52 %	48 %

zdroje

Urząd Statystyczny w Katowicach, www.katowice.stat.gov.pl

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, www.slaskie.pl

Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl

ČSÚ - Český statistický úřad, www.czso.cz

Air Silesia, www.air-silesia.eu

Co můžeme ovlivnit?

Průmysl	pod kontrolou
Doprava	sčítání
Lokální topleniště	“odhad”
Dálkový transport (Polsko)	Mimo kontrolu
Pozadí v Evropě	Neovlivníme?
Atmosférické jevy	Neovlivníme?

Ceny paliv

Druh paliva	Zdroj tepla (účinnost)	Náklady za rok
hnědé uhlí	klasický kotel na uhlí (55 %)	15 205
černé uhlí	klasický kotel na uhlí (55 %)	16 982
dřevní štěpka	kotel na spalování štěpky (80 %)	17 573
rostlinné pelety	kotel na rostlinné pelety (90%)	17 667
dřevo	kotel na zplynování dřeva (75 %)	19 674
tepelné čerpadlo*)	průměrný roční topný faktor 3	21 735
dřevěné pelety	kotel na dřevěné pelety (83 %)	22 702
dřevěné brikety	kotel na zplynování dřeva (75 %)	24 975
zemní plyn	běžný plynový kotel (89 %)	25 299
koks	klasický kotel na koks	27 339
elektřina - přímotop	přímotopové panely (89 %)	44 691
elektřina - akumulační	kotel s akumulační nádrží (93 %)	45 879
teplo z teplárny	běžná technologie (98 %)	46 000
propan	běžný plynový kotel (89 %)	48 390
lehký topný olej	kotel na LTO (89 %)	52 260

Náklady nutné na snížení 1 t TZL úpravou technologie

druh opatření v domě/ průmyslu	cena v tis. Kč/ t TZL
hnědé uhlí - nový kotel	52
hnědé uhlí - biomasa	70
dřevo - biomasa	206
související provozy hutnictví železa	239
černé uhlí - biomasa	635
černé uhlí - centrální zásobování	1 302
tavení nerostných surovin	1 334
černé uhlí - zateplení domu	2 109

Kolik prachu vyrábí lokální toopeniště (kg/t paliva)

	Emise VEC/ EEA	Na rok / RD*	Na 1 tunu
Hnědé uhlí	15,2 / 7,99	74,1 – 107,8 kg	9 - 13 kotlů
Černé uhlí	8,11 / 11,3	30,8 - 44,8 kg	22 - 32 kotlů
dřevo	1,37 / 10,7	7,3 – 12,0 kg	83 - 137 kotlů

EEA – emisní faktory používané podle EMEP/EEA

VEC – emisní faktor stanovený experimentem VEC VŠB

* počítáno na 150 m² a 100 GJ - www.tzbinfo.cz

Údaje jsou pro provoz na kvalitním moderním zařízení za standartních podmínek, ne staré prohořívací kotle

U starých kotlů je možné vyrobit až 1 tunu TZL v 5 rodinných domech za rok.

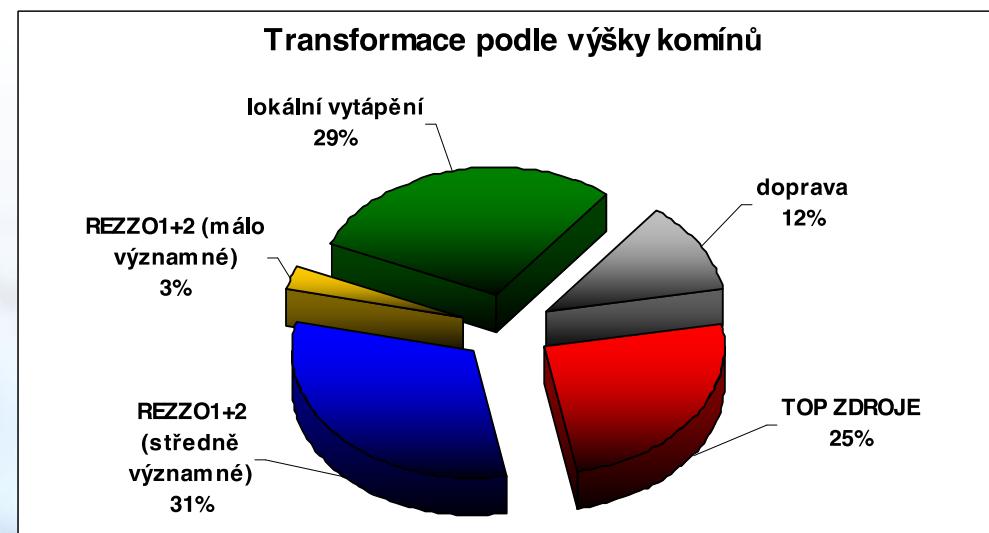
5 RD = 400 tisíc Kč na kotle a 100 tisíc Kč na palivo na rok.

1 tunu v průmyslu = až 5 tun u rodinných domů

Doprava

Data ze sčítání dopravy a emisní faktory, v Ostravě cca 2 t denně

- data jsou sice pod kontrolou, ale mohou být podhodnocena
- do modelů většinou chybí silnice 2 a 3 třídy
- v létě má doprava větší význam
- Nalezená zátěž je podobná jako jinde v Evropě (12%)
- sekundární prašnost?
- fotochemie

Pozadí pro prašný aerosol

Obdobná situace v celé centrální Evropě

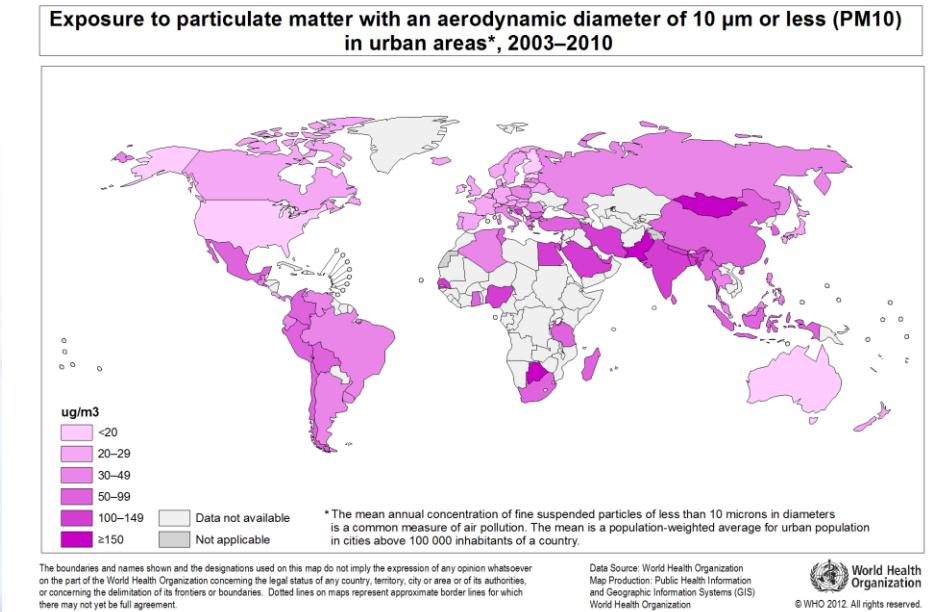
U PM10 je úroveň
pozadí 15 – 20 ug/m³

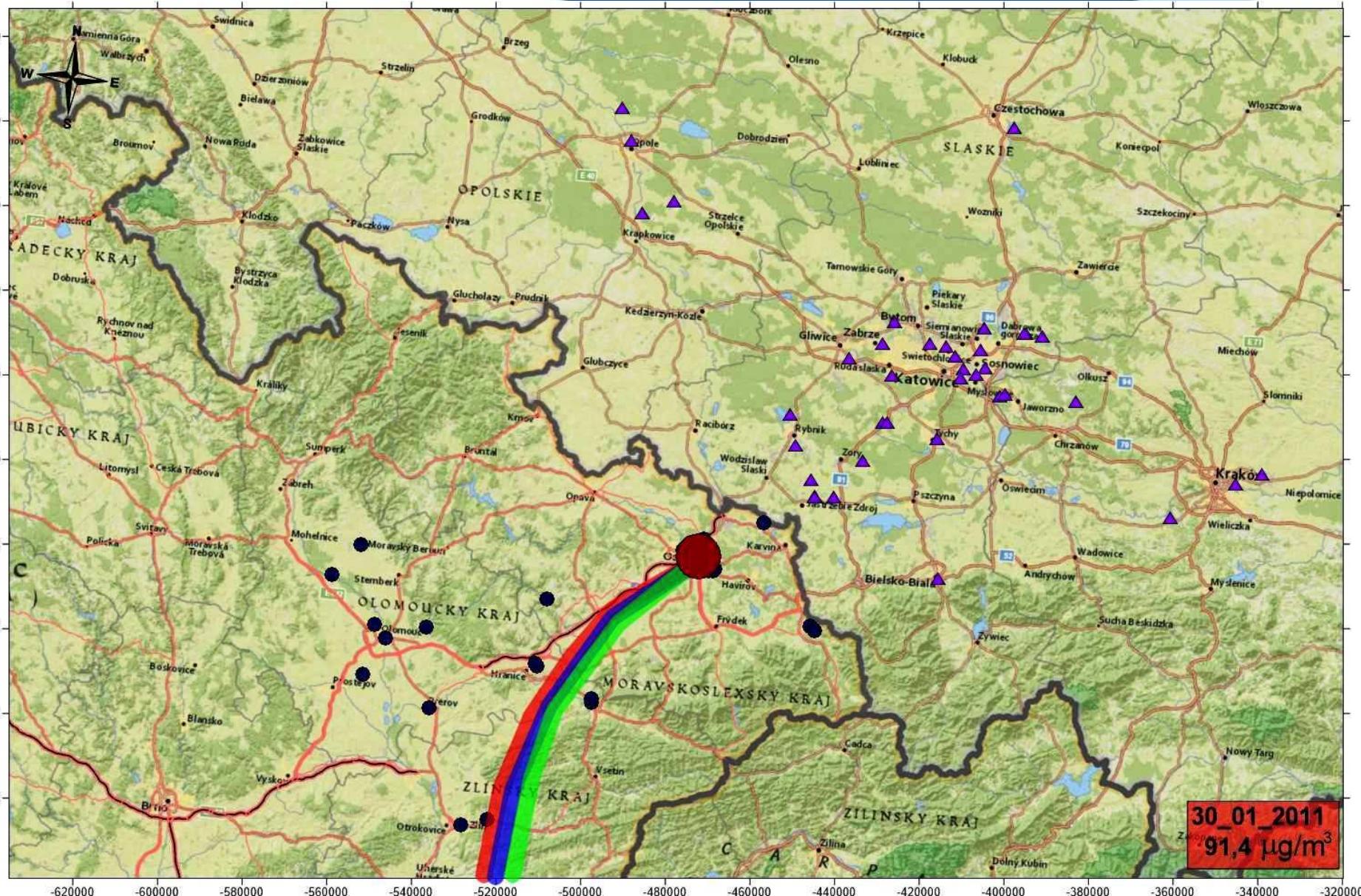
U PM2.5 je úroveň
pozadí 10 – 18 ug/m³

Kolize s limity

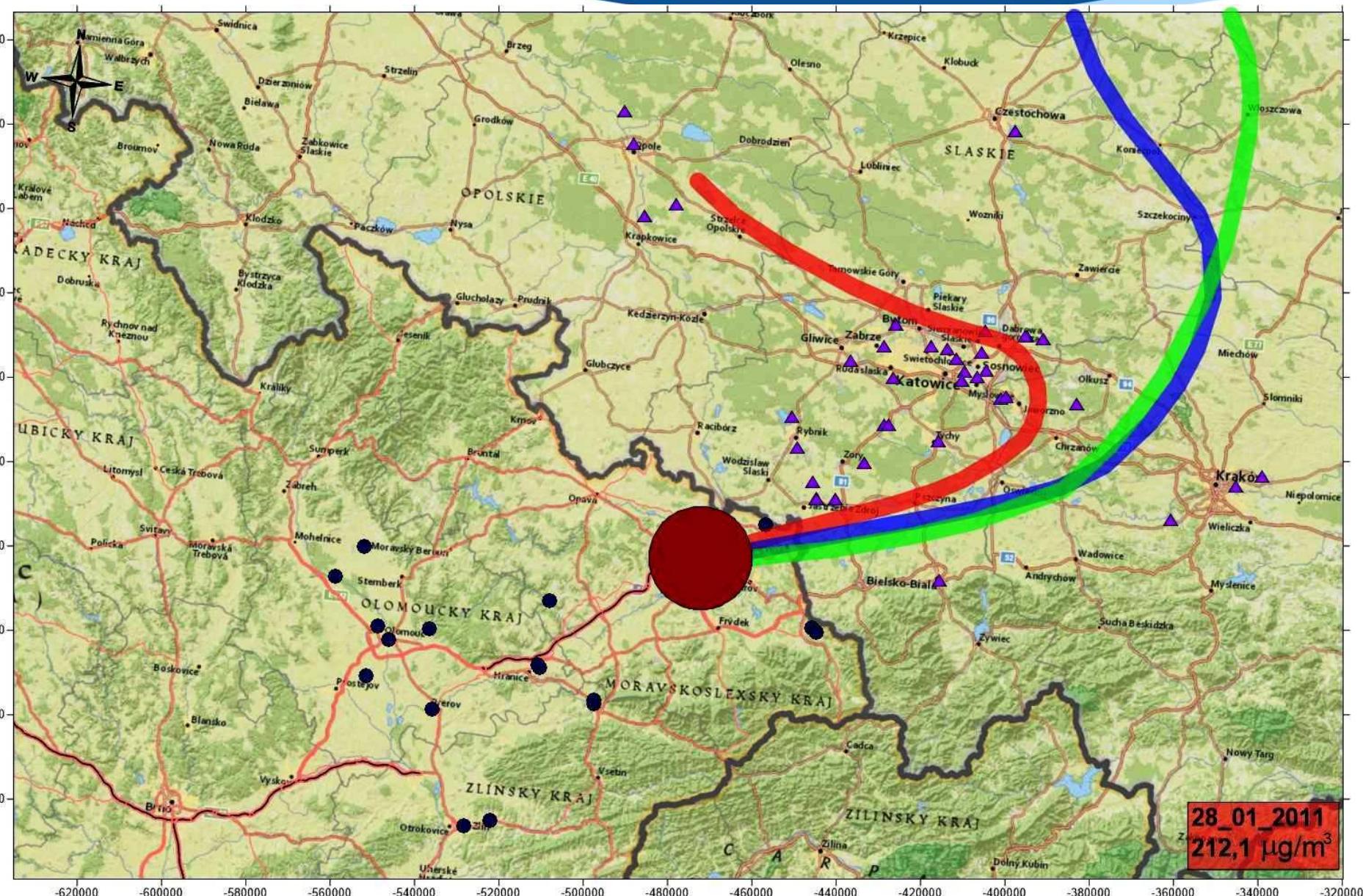
PM10 – 40 ug/m³

PM2.5 – 25 ug/m³

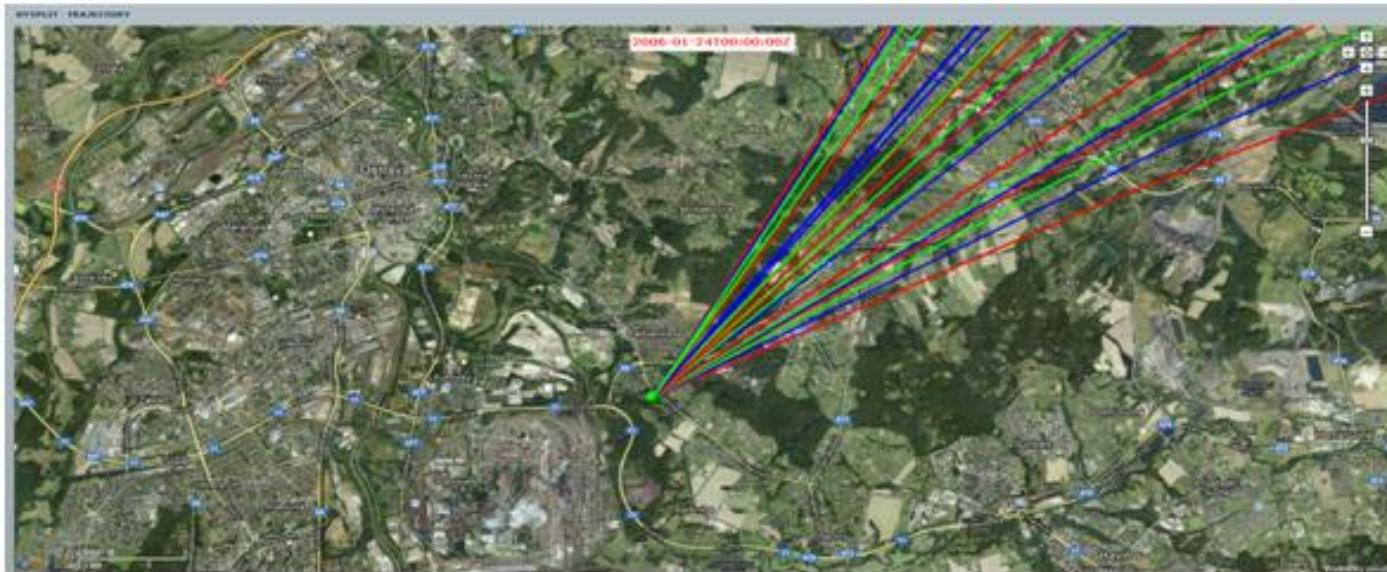

Imisní model/ Zdroj: Město Ostrava, studie "Statistika trajektorií"

Imisní model/ Zdroj: Město Ostrava, studie "Statistika trajektorií"

23. 1. 2006 Denní průměr PM10: -

Prům. zóny: NE

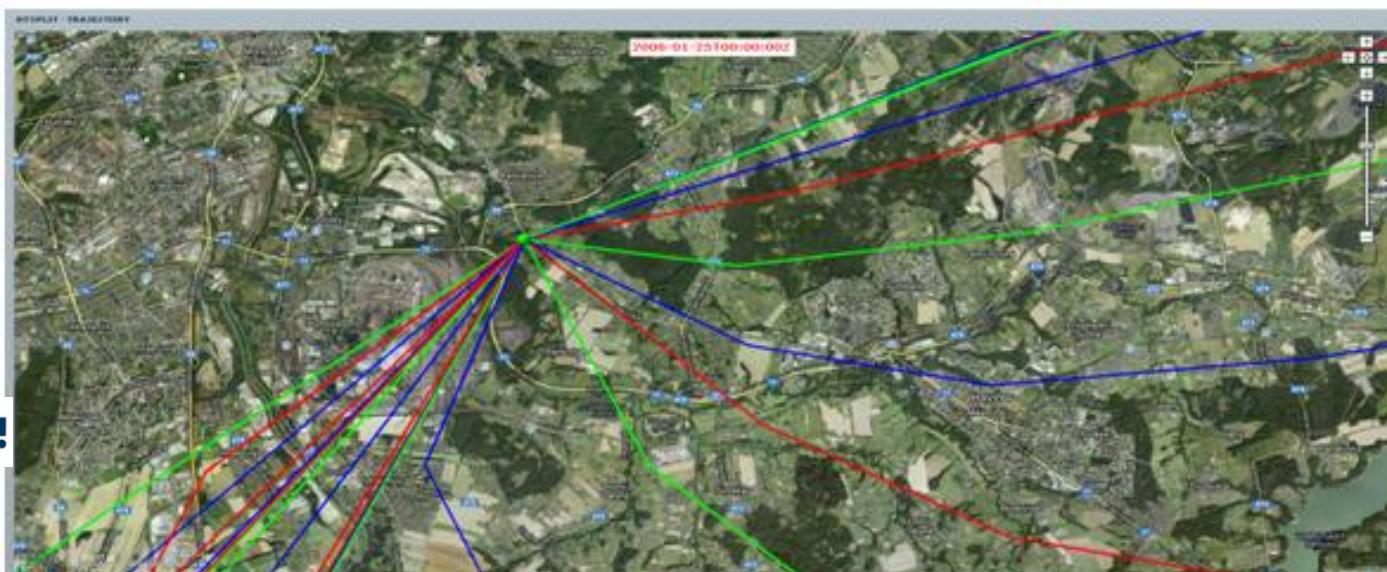
Sídelní zóny: ANO

Zpracovatel

pro

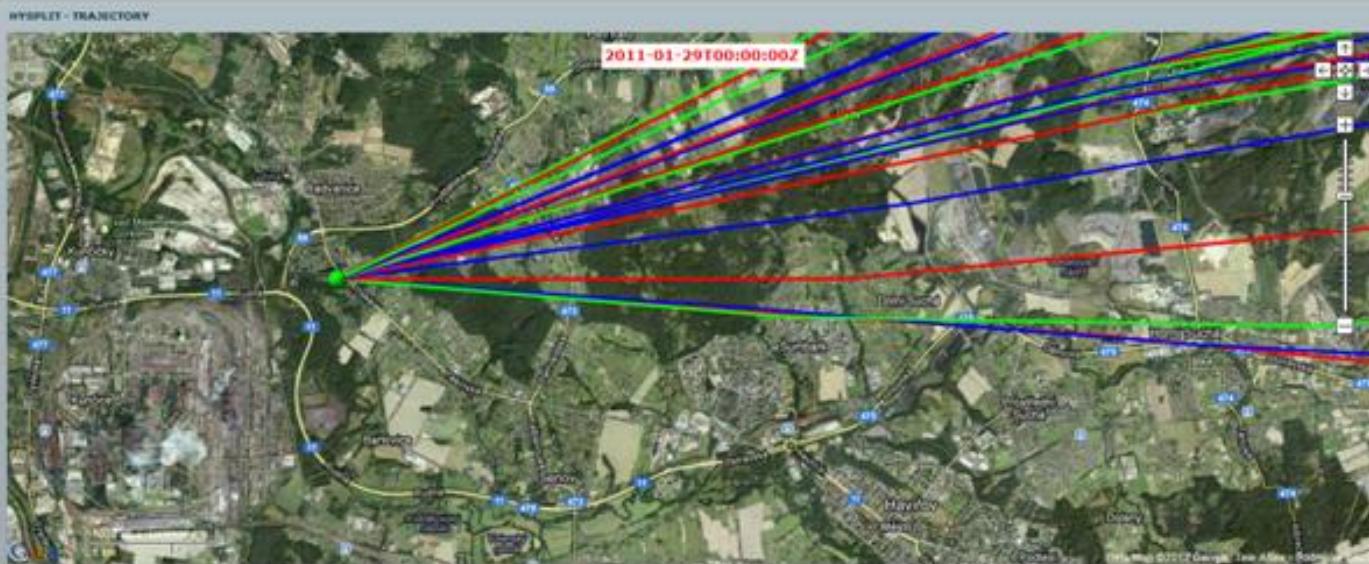
OSTRAVA!!!

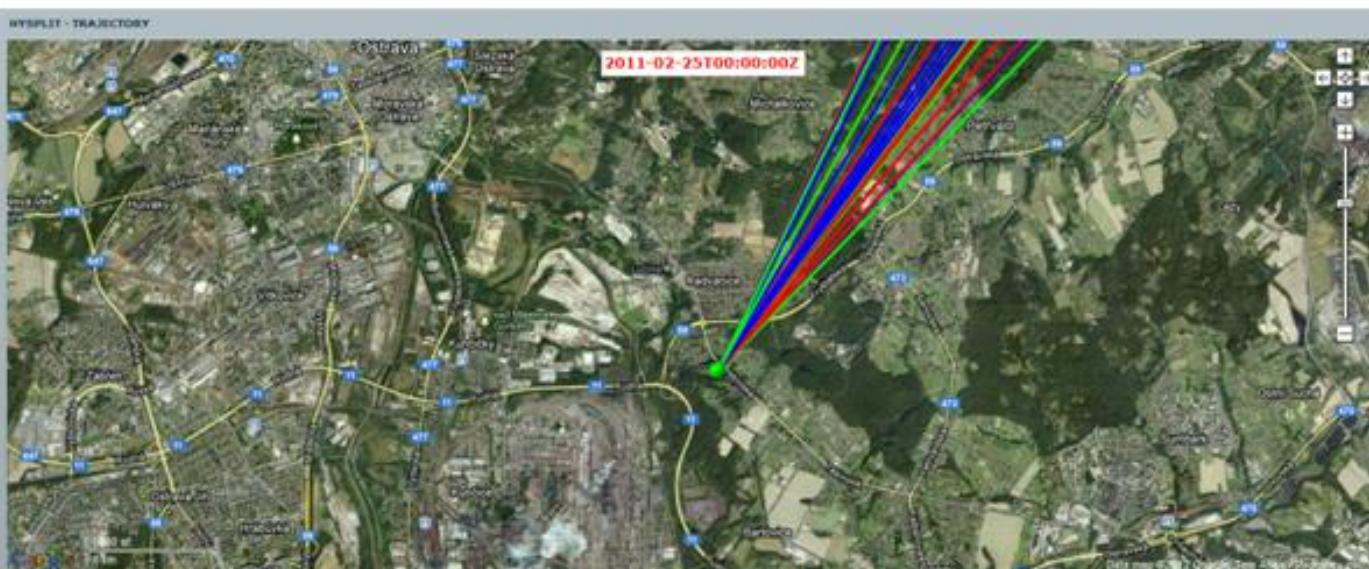
24. 1. 2006 Denní průměr PM10: -

Prům. zóny: ANO

Sídelní zóny: ANO

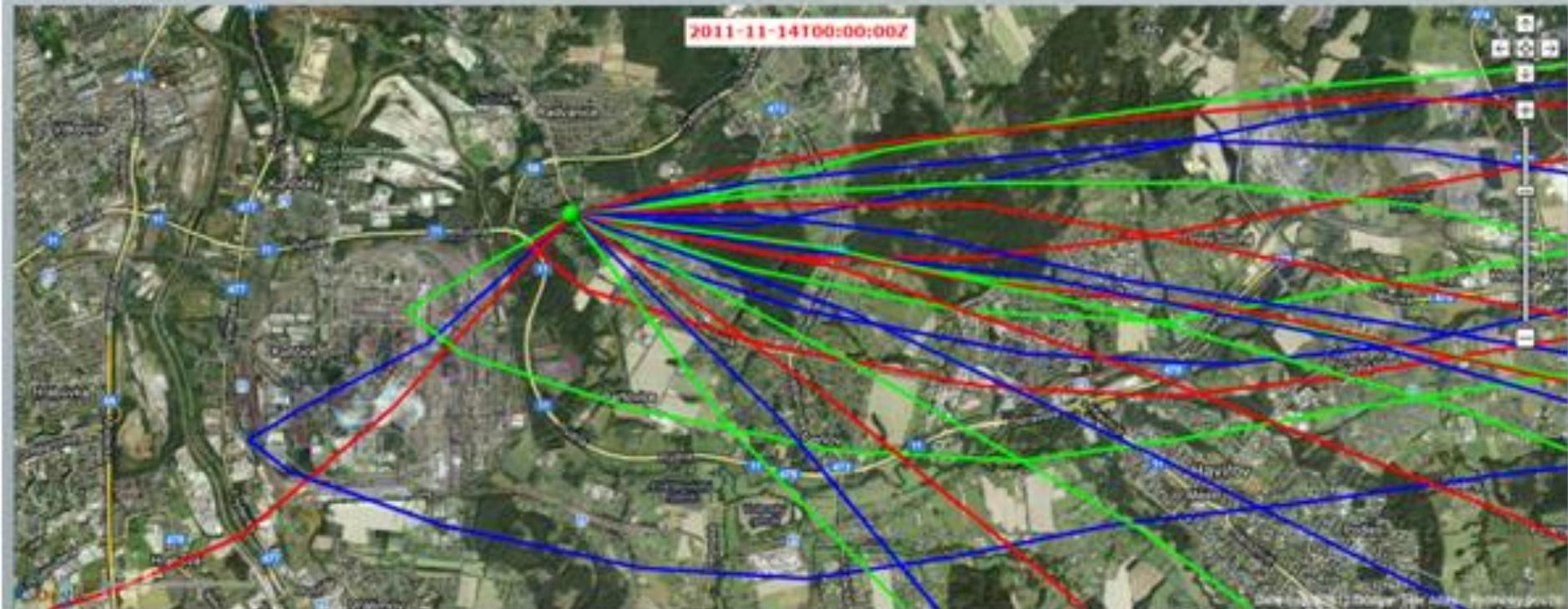
28.1.2011   Denní průměr PM₁₀: 185 µg.m⁻³   Prům. zóny: NE   Sídelní zóny: ANO

24.2.2011   Denní průměr PM₁₀: 165 µg.m⁻³   Prům. zóny: NE   Sídelní zóny: ANO

WPSPLIT - TRAJECTORY

13.11.2011

Denní průměr PM_{10} : $165 \mu\text{g.m}^{-3}$

Prům. zóny: ANO

Sídelní zóny: ANO

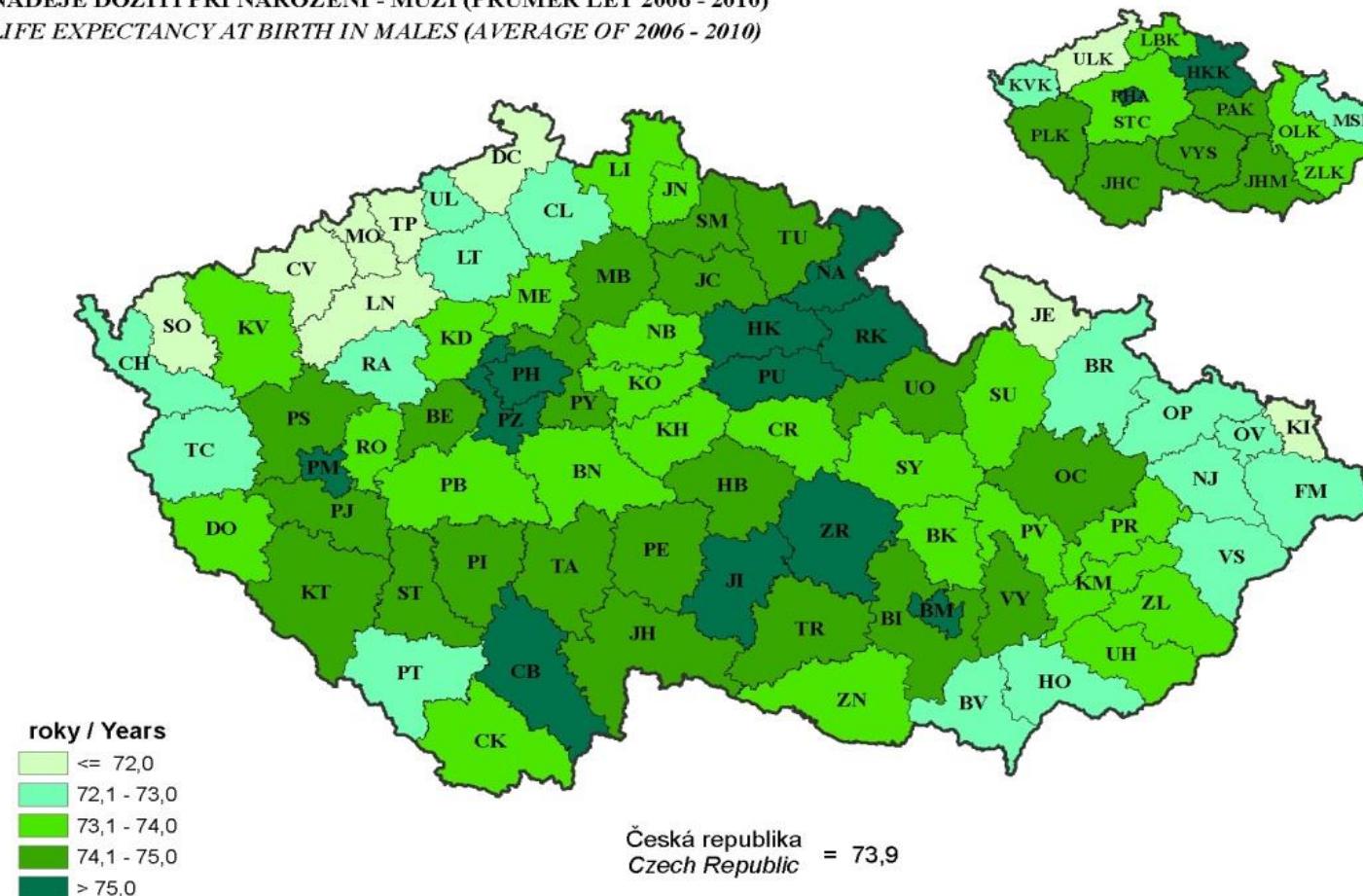

Dopady na zdraví

Řada studií, data ÚZIS, zpracování KHS MSK Ostrava

NADĚJE DOŽITÍ PŘI NAROZENÍ - MUŽI (PRŮMĚR LET 2006 - 2010)

LIFE EXPECTANCY AT BIRTH IN MALES (AVERAGE OF 2006 - 2010)

Příčiny nemocnosti a úmrtí

Nemoci srdce, akutní infarkt

Oběhové problémy

Karcinomy, ZN různé

Chronické dýchací onemocnění

Psychická a psychosomatická onemocnění

Nadměrné užívání alkoholu a drog

“sociální” příčiny – sebevražda, poškození, úrazy, autonehody

Životní styl

50%

- Stravovací návyky
- Fyzická aktivita

Genetické faktory

20%

zdraví

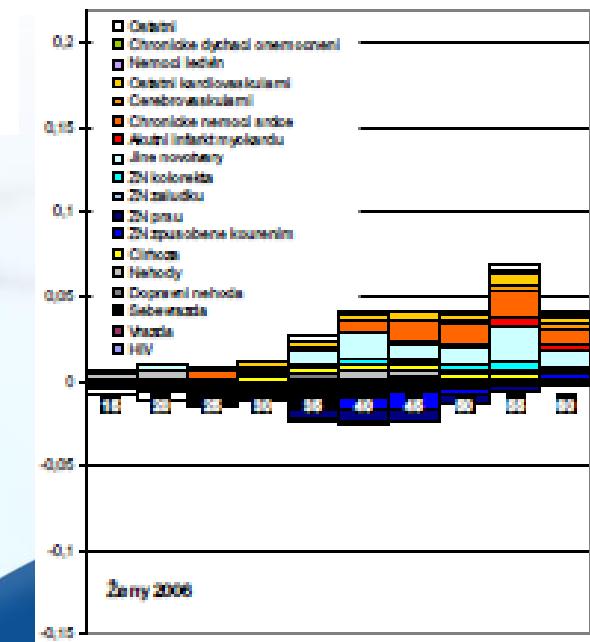
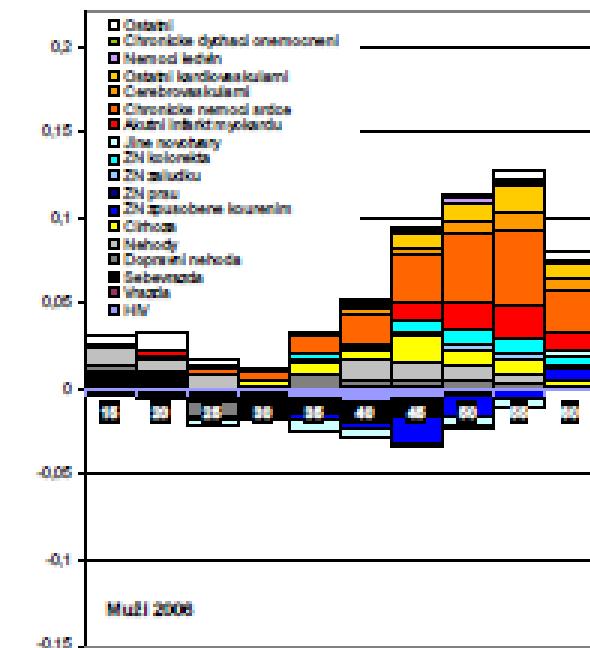
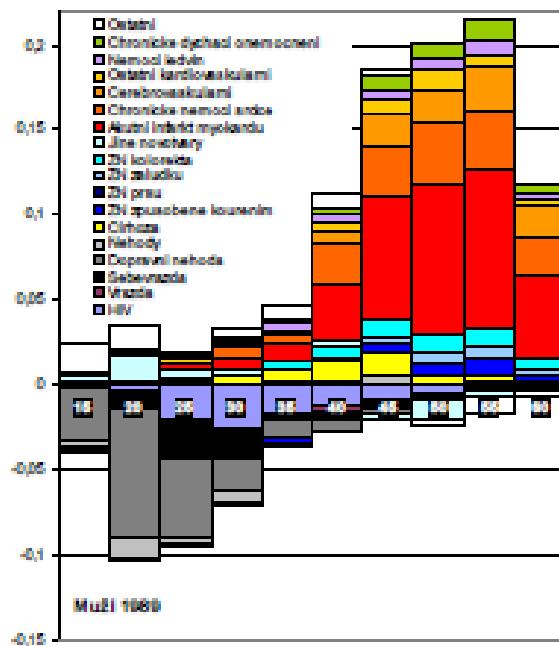
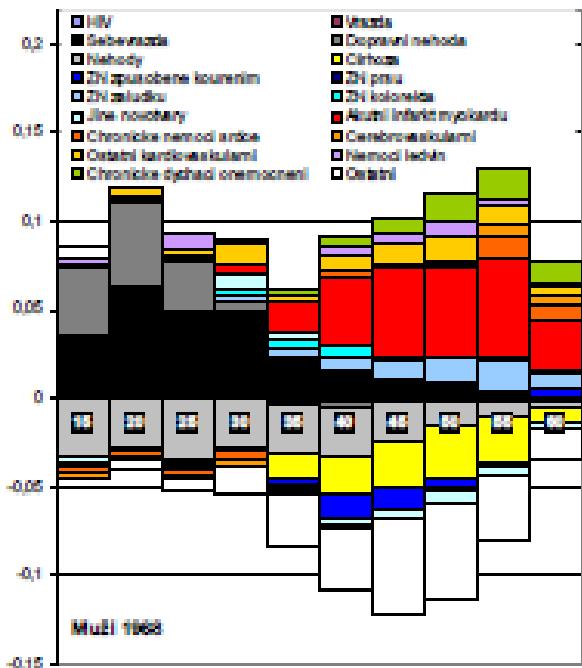
Životní prostředí

20%

- ovzduší

Zdravotní péče

10%

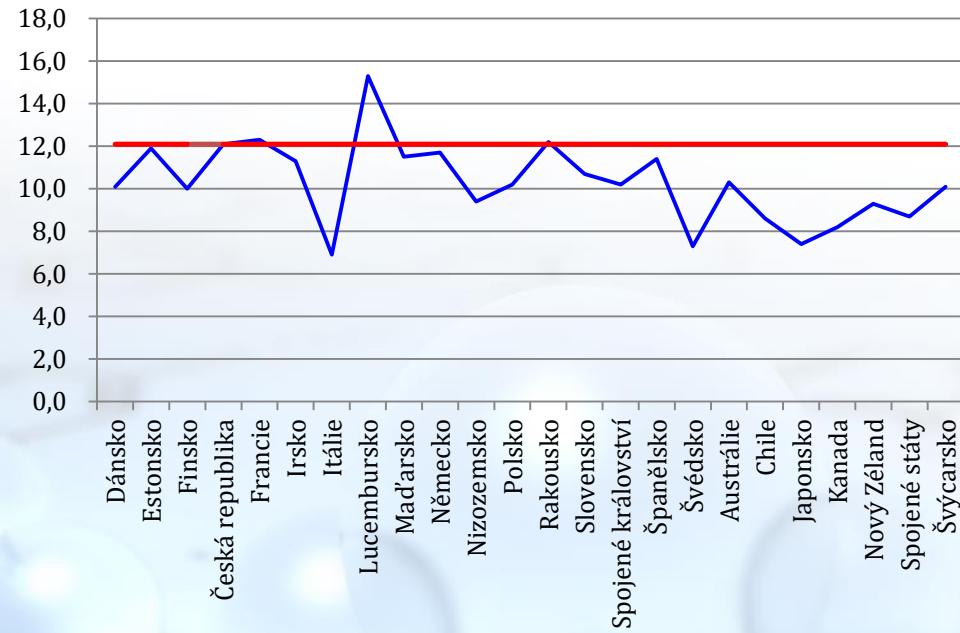

VÝVOJ ÚMRTNOSTI OBYVATELSTVA V PRODUKTIVNÍM VĚKU V ČESKÉ REPUBLICE OD KONCE 60. LET PO SOUČASNOST S PŘÍHLÉDNUTÍM K PŘÍČINÁM SMRTI

Markéta Pechholdová, VŠE Praha

Alkohol a neřesti

spotřeba alkoholu litr / osobu a rok

Žebříček neřestí (Bloomberg, 2012)

Pořadí	Země	Výsledné skóre
1	Česká republika	68,94
2	Slovinsko	62,5
3	Austrálie	57,84
4	Arménie	57,53
5	Španělsko	56,51
6	Bulharsko	53,25
7	Itálie	52,58
8	Řecko	51,24
9	Chorvatsko	51,14
15	Velká Británie	48,13
18	Slovensko	47,15
19	Maďarsko	46,86
31	Polsko	39,81
32	Francie	37,61
34	Německo	36,63
40	Švédsko	28,68
46	Norsko	22,69
51	Turecko	18,78
57	Zambie	7,17

Celkový souhrn pesimistické varianty propouštění

Počet propuštěných

44 187 zaměstnanců

Ekonomické ztráty v milionech Kč

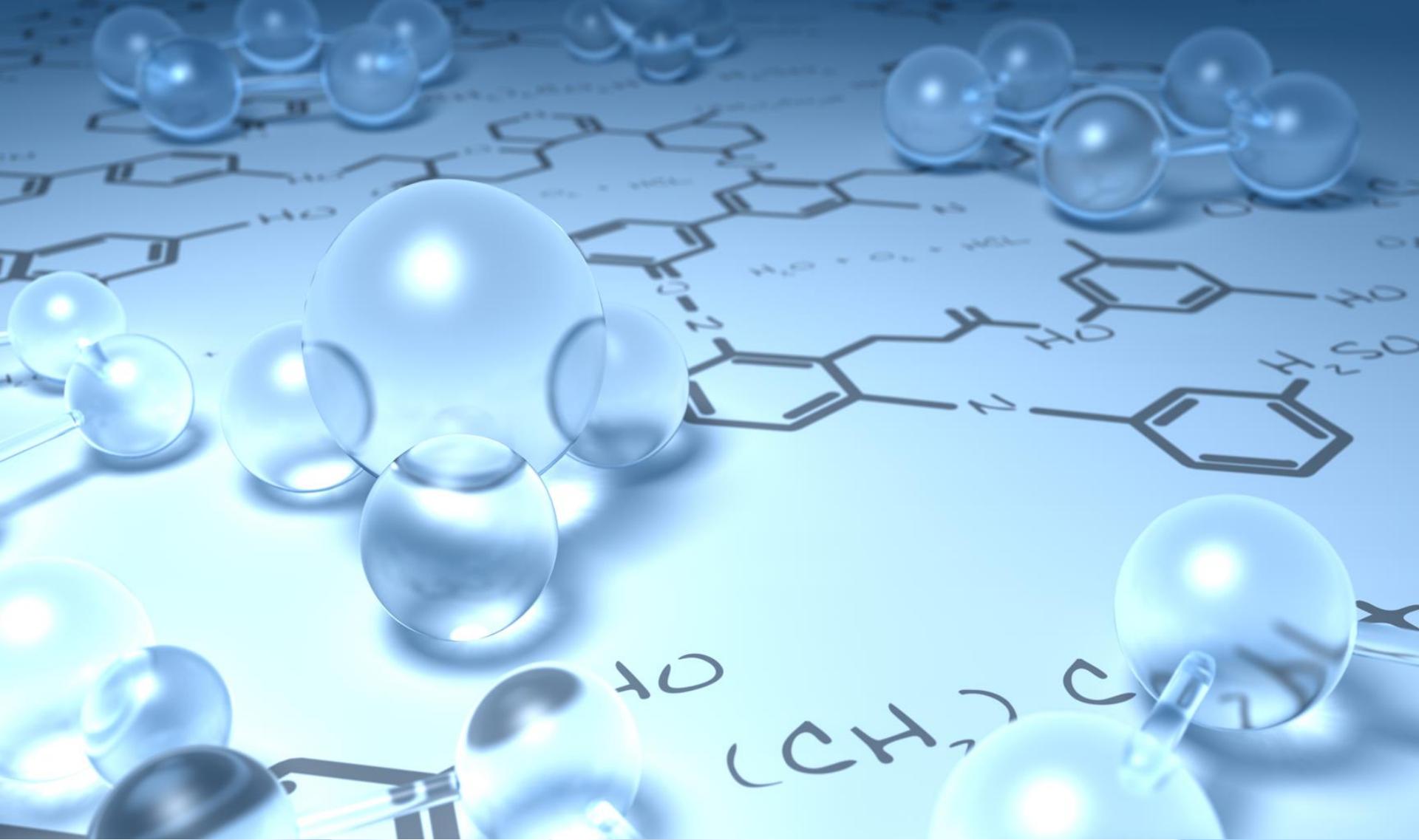
Ztáta příjmu veřejných rozpočtů	8 281
Podpora nezaměstnanosti a dávky	2 969
Pokles disponibilního důchodu	8 054
Léčba nemocí nad běžný rámec	239
Celkem ztráta v prvním roce	19 543

Emoce

Nově se pro popis emocí prožívaných v souvislosti s environmentálními problémy používá termín **ekoúzkost**, kterým bývají označovány záхватy „paniky, ztráty chuti k jídlu, podrážděnosti, slabosti a nespavosti“

Podle psychologických výzkumů vyvolává poškozování životního prostředí u významné části populace **chronický stres**.

Pokud výuka, zprávy či kampaně vyvolávají strach, je to vždy **hra s ohněm**, neboť lidé na pocity ohrožení reagují různými způsoby – jen některé z nich pomáhají hrozbu řešit, jiné jsou neúčinné, nebo přímo škodlivé.

Jiří Bílek
bilek@envirta.cz

děkuji